

تاریخ
۲۲
شهریور
۱۴۰۱
سه‌شنبه

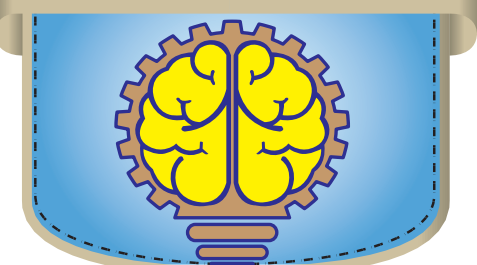
ضرب‌المثل‌های جهان

اگر می خواهی زیاد عمر کنی در جوانی پیر بشو

اسپانیولی

صفحه
۶
شماره
۳۴۵۲
سال
بیست و هشتم

اندیشه

مخاطبان بعد از خواندنش سراغ سخنرانان و مداحان دیگر رفته و با استاد به نوشته‌های مرتضی مطهری به بحث و جدل با آن‌ها درباره درست یا غلط بودن نکات آن‌ها و دیدشان نسبت به مسائل مربوط به واقعه عاشورا بپردازند! از طرفی، از آن‌جا که مرتضی مطهری، شخصیتی والا و متصل به جریان جمهوری اسلامی بود، کسی جرأت این را نداشت تا او را به واسطه نوشته‌های بی‌پروایش به ضلالت یا توطئه‌گری علیه اسلام متهم کند و افکارش را به حاشیه ببرد.

۳-قبلأ بارها در مجله کتابچی و مطالبی مختلف درباره عنصر «بینامتنیت» صحبت کرده‌ایم. عنصری که نشان می‌دهد چگونه هر تفکر یا ایده‌ای که می‌بینیم -حتی آن‌هایی که فرض می‌کنیم بدیع‌ترین‌ها هستند-، به صورت آینه‌وار، نمودی از چیزهایی هستند که در گذشته وجود داشته‌اند. این فرضیه برای ادبیات، به هر شمه‌ای از جهان و هر پدیده یا حوزه‌ای مثل فلسفه، مذهب و حتی تاریخ قابل بسط است…

در همین راستا می‌توان درباره حماسه حسینی گفت که با وجود تصور عمومی برای اولین دانستن شهید مطهری در بازگویی حقایق عاشورا و دور کردن مخاطب از تحریفات، این صفت عددی، صفتی غلط برای او و کنایش است. شاید با درصد بالایی بتوانیم حماسه حسینی را بهترین اثر این حوزه بباییم اما کتاب‌های دیگری اعم از «لولو و مرجان» نوشته علامه محدث (میرزا حسین) نوری و البته‌زیه نوشته سید محسن امین عاملی قبل از مطهری به این موضوعات پرداخته بودند. علای حال، تصور می‌کنم که اطاله کلام کافی است و بهتر است با سرعتی بیشتر به سراغ اصل مطلب برویم.

حماسه حسینی

اولین و مهم‌ترین بحث مطهری در کتاب حاضر، همان چیزی است که تبدیل به مضاف اسم کتاب هم شده است: «حماسه». نه، تصور نکنید که اصل را رها کرده و به فرع می‌پردازیم! اتفاقاً نام‌گذاری چیزی که قرار

است رویش بحث شود، یکی از مهم‌ترین گام‌های انتقال تفکر و معنای

درونی آن است. پس بگذارید بپرسیم که تا به حال دقت کرده‌اید که چرا مطهری با وجود واژه‌های معمول‌تری اعم از قیام، انقلاب، نهضت، شورش و… که اتفاقاً همگی بار مذهبی صرف یا حداقل بیشتری از

واژه حماسه دارند، این واژه که یک کلمه معنایی کهن‌الگویی

یا اساطیری است و بیشتر در زبان فارسی به کار می‌رود را برای کتابی

این چنین مذهبی برگزید؟

پاسخ در این‌جاست که از نظر شهید مطهری، بار معنایی حقیقی این حرکت، -حالا هر اسمی که به خود بگیزد از جنبش و ایستادگی و برخاستن و همین حرکت تا…- بسیار بیشتر از آن است که با چنین اسمی‌ای یا اسمی‌ای که در بالا ذکر کردیم قابل وصف باشد. البته که خود حماسه هم چون از جنس واژه است، شاید نتواند به خوبی و دقت صددرصدی، بن‌مایه منظور را منتقل کند؛ چراکه حرکت امام حسین (ع) چیزی ورای مفاهیم حاضر و واژه‌های معمول است. با این وجود، به نظر می‌رسد که واژه‌ای هم‌چون حماسه با دارا بودن از یک بار معنایی عظیم، احساسی، مثبت، شورانگیز و وصف‌ناشدنی، احتمالاً بهترین انتخاب بوده باشد.

تحریفات در واقعه تاریخی کربلا

در بخش‌های بالا به طور ضمنی گفتیم که اگر کسی با درجه علمی یا سیاسی پایین‌تری از شهید مطهری، این حرف‌ها را زده بود، ممکن بود که اثرگذاری فعلی را نداشت، کتابی مشهور و پرفروش نمی‌شد، یا حتی بدتر از این‌ها ممکن بود به ورطه سانسور و توقیف و یا بایکوت و پیگرد نویسنده‌اش منجر شود!!! اما فکر می‌کنید که چرا! مگر می‌شود که یک کتاب با یک ژانر مذهبی، در جامعه‌ای مذهبی و مهم‌تر از آن در نظامی با پایه‌ای مذهبی باعث ایجاد دردرس برای نویسنده‌اش بشود؟ آیا ممکن است؟!

پاسخ آن‌جاست که مطهری در این کتاب، ورای فهم بعضاً ساده‌اندیش و سطحی مذهبی، به دنبال یک قرائت اصیل و کم‌تر دیده شده (یا شاید دیده نشده) از مذهب است که طبعاً ممکن است باعث سوءتفاهم شده یا به مخاطب این‌چور وانمود کند که در صدد تخریب هویت دینی است! شهید مطهری در کتاب حماسه حسینی باورها و اعتقاداتی که توده‌های مردم طی چند قرن داشته‌اند را به چالش می‌کشد و بعضاً با لودر از روی‌شان رد می‌شود و هیچ ابایی ندارد از اینکه آن‌ها را توهم بداند! البته همان‌طور که می‌دانید، موضع مطهری، موضع عناد نبوده و نیست؛ بلکه او از سر لدسوزی سعی می‌کند تا سره را از ناسره جدا کند و تنها چیزهایی که حقیقتاً درست بوده‌اند، را- آن هم نه صرف خودشان- بلکه معنا و ماهیت‌شان را به مخاطب می‌آموزد تا فهم عزادار حسینی از حسین بن علی، چیزی ورای تشنگی و جنگ و این جور مسائل بوده باشد و او اندکی به بطن زیبایی حسین دست یابد.

مطهری در بخش‌های فصل دوم (که در عنوان این قسمت نامش را ذکر کردیم)، به طور ریشه‌ای به دنبال شناسایی و حذف تحریفاتی است که در طول قرن‌ها به مواجهه با اصل حماسه حسینی رفته‌اند. پس در ابتدا تحریف را معنا می‌کند، سپس انواع تحریف را بیان می‌کند، سپس به ذکر نمونه‌هایی می‌پردازد و در آخر با نام بردن از عوامل معمول تحریف ما را آماده می‌کند تا با حقایقی نشنیده -که همانا تحریفات بارها شنیده شده به عنوان حقیقت- هستند رودررو شویم.

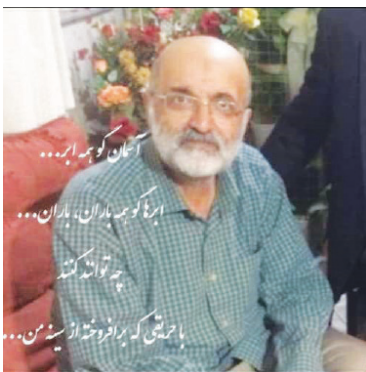
از نظر شهید مطهری، «غراض دشمنان، تمایل به اسطوره‌سازی و تحریک احساسات مردم از طریق جعل» سه عامل مهمی هستند که باعث شده‌اند تا این همه دروغ، اشتباه، مغالطه و رؤیایافی وارد دید شیعه به امام خود شود. پس طبیعی است که از دل همین مسائل، می‌توان انگیزه‌های مختلف مستقیم و غیرمستقیم و هدف‌مند و ناخودآگاهی اعم از رسیدن به منفعت و باز مالی، منافع استراتژیک و سیاسی، مسائل کنترلی جامعه‌شناختی و روان‌شناختی در بین توده‌های مردم و… را برای دستکاری‌های آشکار و پنهان و سهوی یا عمدی نام برد.

روضه یعنی دروغ؟!

مرتضی مطهری در حماسه حسینی، تا جایی پیش می‌رود که بسیاری از علما و روضه‌خوانان با سابقه اسلامی (و طبعاً اندیشه‌هایشان) را زیر سؤال می‌برد. برای مثال او با ملأ آقای دربندی، نویسنده کتاب اسرار الشهداء و کسی که اولین بار تیغ زدن در عزای امام حسین را ترویج کرد، مخالفت حادی دارد و کتابش را هم پر از اقوال نامعتبر می‌داند.

دیگر مخالفت مرتضی مطهری با ملأ حسین کاشفی است. کسی که عادت مقتل‌خوانی را با نوشتن کتاب افسانه‌ای روضه الشهداء به روضه‌خوانی تغییر داد. از نظر مطهری، کتاب او یکی از مضرت‌ترین کتاب‌ها در تاریخ شیعه بوده است. مطهری درباره کتاب روضه الشهدای کاشفی می‌گوید:

من وقتی این کتاب را خواندم، دیدم حتی اسم‌ها جعلی است؛ یعنی در میان اصحاب امام حسین اسم‌هایی را می‌آورد که اصلاً چنین آدم‌هایی

حاج محمد باقر باقری نژاد

موجدان راستین: غلامرضا (آقا رضا) و علیرضا باقری نژاد و مادر فداکارشان مرحومه فاطمه توکلی پیشینه خانوادگی:

بهمن ماه ۱۳۴۶ طوفان غم وزیدن گرفت و بناگاه در یک چشم بر هم زدنی پدر خانواده (حاج سهراب باقری نژاد) به دیدار معبود شتافت. آقا رضا فرزند ارشد خانواده در ۱۹ سالگی دانشگاه را رها کرد و بناچار سکان‌دار اداره خانواده گردید و ایثارگرانه به تأمین معاش و معاد خانواده همت گماشت. او مشی مدیریت و ایثارگری را از خانواده شروع کرد و با گذشت اندک زمانی، با گسترش جغرافیای مسئولیت خویش از خانه به جامعه و مردم، تمام تلاش خود را به ویژه از سال ۱۳۴۸ در خدمت پیشرفت فرهنگ عمومی شهر و روستا قرار داد و با تشکیل جلسات دوره‌ای و شبانه روزی در شهر و روستاهای دور و نزدیک کازرون و ممسنی با ارائه خوانشی صحیح از اسلام پاک و راستین، الگوی اخلاقی و تکنیک‌گاهی علمی برای جوانان گردید.

همین نکته عامل رویکرد بیشتر توده‌های مردم به مسائل اجتماعی و فرهنگی شد و از این رهگذر جایگاه بلند اجتماعی را در بین مردم به دست آورد و مورد احترام خاص

خاطراتی از شهید محراب آیت الله سید اسدالله مدنی

خودشان می‌پختند و از مهمانان پذیرایی می‌کردند الحمدلله ﷻ اما امروز من در مقام حاکم هستم» و نمی‌توانم شرعاً از بیت‌المال مسلمین بیش از این از مهمانانم پذیرایی کنم ﷻخاک بر سر من که در جایگاه مولاعلی نشسته‌ام و نمی‌توانم چون علی باشم ولی آیا نباید شباهت به او داشته باشم؟»

روح شاد ای عالم عامل امرالله مختاری

تحریف‌های عاشورا

خلاصه کتاب حماسه حسینی شهید مطهری

کتاب حماسه حسینی، اثری چند جلدی است که به صورت هم‌زمان در ژانرهای مذهبی، تاریخی و تحلیلی جای می‌گیرد. این کتاب در اولین نسخه‌های انتشار خود (سال ۱۳۶۳ هجری شمسی) تا چاپ ۳۰ ام به صورت سه جلدی ارائه می‌شد و از آن تاریخ (۱۳۷۷) تا به حال در دو مجلد از قطع رقعی به بازار نشر عرضه شده است.

حماسه حسینی، یکی از مهم‌ترین آثار استاد شهید، آیت الله مرتضی مطهری است که درباره وقایع عاشورا و کربلا نوشته شده و سعی دارد تا فهم دقیق‌تر و عمیق‌تری از فلسفه قیام امام حسین (ع) را به مخاطب خود هدیه کند. البته این کتاب حاصل دوران بعد از زندگی خود مطهری است و او هیچ‌گاه شخصاً این اثر را منتشر نکرد؛ مع هذا دوستاران و شاگردان او در انتشارات صدرا، سخنرانی‌ها و یادداشت‌هایی از او که به موضوع امام حسین (ع) مربوط بودند را جمع‌آوری کرده و در این مجموعه کتاب به چاپ رساندند.

ما می‌خواهیم امروز مروری کوتاه بر این دو کتاب نسبتاً مفصل که به ترتیب ۴۱۶ و ۳۰۸ صفحه را دربر می‌گیرند داشته باشیم. اما قبل از رفتن به بحر این خلاصه کتاب، ذکر سه نکته مهم، لازم و ضروری به نظر می‌رسد:

۱-دو جلد کتاب فعلی، نه‌تنها به موضوعات مختلف و متنوع یا منفک

همه اقشار جامعه قرار گرفت. از خصوصیات بارز او سخت‌کوشی در فهم و کسب خوانشی صحیح از اسلام بود که با دغدغه مندی و سوز و گدازی وصف‌ناپذیر آن را به نسل جوان

ارائه می‌نمود و حقیقتاً مصداق این شعر بود:

ای جوانان وطن جان من و جان شما / چون چراغ لاله سوزم در بیابان شما

سخت‌کوشی آقا رضا فقط در جنبه تنوریک اسلام و تبلیغ لسانی او نبود، بلکه او قبل از سخن و سخنرانی تندیس عمل، اخلاص، زهد، توکل و مجاهدت در راه خدا برای شهرش بود،

لذا با تاسی از مولا علی(ع) تکنیه‌گاه محرومان و نیازمندان شد و رسیدگی به کار آنان یکی از برنامه‌های روزانه او بود، خصوصیات اخلاقی آقا رضا این بود که چون آهن‌ربا دوستان زیادی را برآورده‌وار دور شمع وجودش گرد آورد و با یاری آنان دامنه فعالیت خود را در انبوهی از روستاهای کازرون و نورآباد ممسنی گسترش داد.

دوستان در مکتب آقا رضا آموزه‌های اخلاقی و دینی فراوانی آموختند که برخی از آنها عبارتند از:

۱- اخلاص در عمل و پرهیز از خودنمایی و ظاهرسازی

۲- فروتنی بسیار در مقابل مردم